

ECOLOGICAL POLICY IN AGRICULTURAL LAND RESOURCES USING OF UKRAINE

Sokol Lesia

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сокол Леся

Received 15. 6. 2017

Revised 22. 6. 2017

Published 29. 11. 2017

The paper considers theoretical and practical aspects of environmental management in agriculture, especially of land resources using and sustainable development. The ecological policy of agricultural land using in Ukraine includes a lot of instruments of state regulation, legislative and normative support. However, environmental management requires further research and improvement of tools for sustainable agricultural development. The land fund structure, general protection measures of environment and financial expenses for the protection, rational using and restoration of land resources in Ukraine were analyzed. The indicators of sustainable agricultural development were considered. Information base of researches were the scientific heritage of Ukrainian and foreign scientists, materials of statistical reporting of the State Statistics Service of Ukraine, materials of personal observations of the author. In the outcome, the authors' researches reject the proposals in creation and operation of coordinated ecological management system in the agriculture based on organizational, financial and economic supports. Sustainable land resources using in the agricultural sector requires: creation of the market for environmental pollution, licenses trade, financial and credit mechanism of natural resources using, environmental insurance, risk management, formation of target ecological funds, filling local budgets.

Keywords: ecological policy; agriculture; land resources using sustainable development; agricultural; economic

Вступ

Сільськогосподарське виробництво є найбільш природоємною галуззю виробництва, що в значній мірі використовує земельні ресурси як засіб виробництва. Розвиток агропродовольчого виробництва неможливий без принципів сталого розвитку, що передбачає гармонізацію економічної, екологічної та соціальної складових, забезпечення раціонального використання природних ресурсів та їх охорони та відновлення.

Екологічна політика сільськогосподарського землекористування в Україні представлена рядом заходів державного регулювання, законодавчо-нормативним забезпеченням, та

*Corresponding author: Lesia Sokol, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, ✉ lesia_sokol@ukr.net

все ж потребує подальших досліджень і удосконалення інструментів досягнення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва.

Метою роботи було вивчення теоретичних підходів та практичних засад сталого сільськогосподарського землекористування.

Матеріали та методи

Методологічною основою проведення дослідження слугували діалектичні й абстрактно-логічні, статистичні, економічні та розрахунково-математичні методи дослідження теоретико методичних та практичних аспектів екологічного управління сільськогосподарським землекористуванням. Інформаційну базу досліджень становлять розробки вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали статистичної звітності Державної служби статистики України, матеріали особистих спостережень автора.

Результати та їх обговорення

Структура земельного фонду України та частка земель сільськогосподарського призначення протягом 2011 – 2015 років мала незначні зміни (табл. 1).

Таблиця 1 Земельний фонд України (станом на 01 січня 2015 року)
Table 1 Land Fund of Ukraine (on the 01 January 2015)

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 до 2011р., %
Загальна земельна площа, тис. га	60 354,8	60 354,9	60 354,9	60 354,9	60 354,9	0
Землі сільськогосподарського призначення, тис. га	42 792,8	42 776,9	42 756,0	42 744,5	42 731,5	-0,14
у тому числі сільськогосподарські угіддя*, тис. га	41 576,0	41 557,6	41 536,3	41 525,8	41 511,7	-0,15

дані Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру
* пілля, сади, виноградники, сіножаті та пасовища, перелоги

Частка земель сільськогосподарського призначення у 2015 році складала майже 69 % загального земельного фонду України (Довкілля України, 2015).

Серед заходів з охорони земель протягом 2010 – 2014 рр. було здійснено:

- ▶ залуження сильнодеградованої і забрудненої шкідливими речовинами ріллі (2010 р. – 1 015,2 га; 2011 р. – 1 383,0 га; 2012 р. – 1 195,1 га; 2013 р. – 351,5 га; 2014 р. – 40,2 га);
- ▶ у 2014 році площа меліорованих земель склала 5 476,4 тис. га, що на 0,2 % менше у порівнянні з 2010 роком;
- ▶ загальна площа вапнування ґрунтів зросла на 32,8 %, а гіпсування – на 52,3 %;
- ▶ зросла частка площ земель, на якій застосовувались засоби захисту рослин – на 14,4 %;
- ▶ внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами зросло на 38,5 %, органічних – зменшилося на 0,2 %.

Сукупні витрати на охорону навколишнього природного середовища є сумою обсягів поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища та інвестицій в основний капітал, направлених на охорону навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів (табл. 2) (Довкілля України, 2015; Соціально-економічний розвиток України, 2015).

Таблиця 2 Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів у 2014 році, тис. грн
Table 2 Capital investments and operating costs for the protection and rational using of natural resources in 2014, thousand hryvnas

Показник	Фактично витрачено	У тому числі					поточні витрати
		всього	капітальні інвестиції, з них		з загального обсягу капітальних інвестицій – інвестицій в капітальний ремонт		
			в очищення	в інтегровані технології			
Україна, всього	21 925 579,9	7 959 853,9	3 143 359,0	4 691 648,4	640 783,0	13 965 726,0	
Захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	1 324 662,6 (6,0 %)	359 925,6	5 861,6	274 830,2	90 505,9	964 737,0	
Науково-дослідні роботи природоохоронного спрямування	59 108,7 (0,3 %)	6 208,0	-	-	-	52 900,7	
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	172 115,6 (0,8 %)	23 019,4	-	-	5 997,8	149 096,2	
Лісове господарство та лісозаготівлі	122 162,1 (0,6 %)	3 170,7	-	-	-	118 991,4	
Рибне господарство	330,0 (0,002 %)	-	-	-	-	330,0	
Переробна промисловість (виробництво харчових продуктів)	134 532,8 (0,6 %)	35 367,6	-	-	5 698,5	99 165,2	

дані Державної служби статистики України

Таблиця 3 демонструє динаміку показників екологічної політики України, що враховують платежі за забруднення та витрати на охорону навколишнього природного середовища (НПС), протягом 2007 – 2012 років.

Таблиця 3 Динаміка еколого-економічних показників сільського господарства України (2007 – 2012 рр.)

Table 3 Dynamics of Ecological and Economic Indicators of Agriculture of Ukraine (2007–2012)

Показники	Роки						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012 до 2007р., %
ВВП, млн. грн.	720 731	948 056	913 345	1 082 569	1 302 079	1 408 889	195,5
Екологічні податки (земельні та водні ресурси), млн. грн	575,1	1 071,4	1 209,7	1 508,7	2 106,6	2 047,9	356,1
Витрати на охорону НПС, млн .грн.:	9 691,0	12 176,0	11 073,4	13 128,1	18 490,4	20 514,0	211,7
- поточні витрати	6 610,3	8 444,6	8 032,7	10 366,6	12 039,4	13 924,7	210,7
- капітальні інвестиції	3 080,7	3 731,4	3 040,7	2 761,5	6 451,0	6 589,3	213,9
Економічні збитки від забруднення НПС, млн. грн.	102 66,1	13 247,4	12 283,1	14 636,8	20 597,0	22 561,9	219,8

розраховано за даними Державної служби статистики України

Одержані дані свідчать про збільшення об'єму валового внутрішнього продукту за досліджувані 6 років майже вдвічі. Поряд з тим, показник екологічних зборів від забруднення навколишнього природного середовища зріс більше, ніж в 3,5 рази, а витрати на відновлення земельних та водних ресурсів збільшилися лише вдвічі. Це вказує на недофінансування відтворення та реабілітації природних ресурсів з фондів охорони навколишнього природного середовища.

У 2007 році Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію національної екологічної політики України на період до 2020 року (Концепція національної екологічної політики України, 2007). Метою документа є стабілізація і поліпшення екологічного стану території України за допомогою утвердження національної екологічної політики, як інтегрованого чинника соціально-економічного розвитку держави, для забезпечення переходу до сталого розвитку та впровадження екологічно збалансованої системи природокористування. Та документ має недосконало описані інструменти реалізації цілей і завдань раціоналізації землекористування та не зазнав жодної редакції з часів набуття чинності.

Реалізація Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (2013 р.) (Стратегії розвитку аграрного сектору економіки, 2013) та Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки, 2015) не враховує пріоритетів соціально-еколого-економічного розвитку сільського господарства.

Висновки

Збалансоване землекористування в аграрному секторі потребує:

- ▶ утворення ринку прав на забруднення природи, торгівлю ліцензіями;
- ▶ фінансово-кредитного механізму природокористування;

- ▶ екологічного страхування, управління ризиками;
- ▶ формування цільових екологічних фондів, наповнення місцевих бюджетів.

Формування такого інструментарію екологічної політики сталого землекористування в сфері сільськогосподарського виробництва є основою для подальших наукових досліджень.

Література

Довкілля України за 2015 рік: стат. зб. За заг. редакцією ПРОКОПЕНКО О.П. Київ, Державна служба статистики України, 223 с.

Соціально-економічний розвиток України за 2015 рік: стат. зб.: Державна служба статистики України. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/so_ek_r_u/soekru_u/arh_soekru_15.htm

Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 року №880-р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80>

Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 року №806-р. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>

Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року №1437-р. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248907971>